

Îndrăznește să cunoști!

TEZAU

Foaie a Bibliotecii Academiei Române

Marea camee a României - a 5-a din lume

dăruită Academiei de ing. Orghidan

pag. 12

ANUL I, NR.3

MARTIE 2020

APARE LUNAR

Au fost predate în trei ani și readuse într-un an

Documentele, înapoi !

În decursul istoriei personalități marcante au donat Academiei Române documente inestimabile. În 1978 printr-un abuz și fără temei Partidul Comunist a emis o Decizie prin care documente importante au fost transferate altor instituții. Abia în 2010, în baza legii 189/14.10, patrimoniul Academiei Române a fost reîntregit.

pag. 2-3

Fondul „Special” sau Fondul „Secret”(II)

pag. 12

Dr. Cornel Lepădatu:

pag. 6-7

O lume a cunoașterii

Pontus Euxinus

Cea mai veche hartă

pag. 10

Alexandru Papiu Ilarian la Academia Română

pag.4

După Unirea Principatelor, problema agrară a continuat să provoace instabilitate.

Domnitorul Cuza spera în reforme agrare. Primul ministru Anastasie Panu se adresează lui

Victor Hugo

să sprijine guvernul

pag. 11

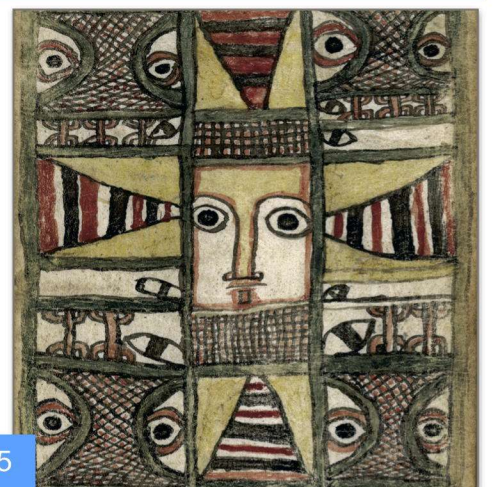
N. Iorga, Liga Culturală și propaganda unionistă

pag. 8-9

Un manuscris etiopian în colecțiile Bibliotecii Academiei

SULURI MAGICI

pag. 5

Wolfgang Amadeus Mozart, Cadenza per il Rondeau

În scurta sa viață, Wolfgang Amadeus Mozart a compus un număr enorm de opere muzicale, cele mai multe neegalate în frumusețe și profunzime. Mozart a fost autorul a 41 de simfonii, printre care sunt de menționat *Simfonia nr. 35 Haffner*, *nr. 36 Linz*, *nr. 40 nr. 41 Jupiter*.

A compus 27 concerte pentru pian și orchestră, 7 concerte pentru vioară și orchestră, concerte pentru clarinet, pentru harpă și flaut, pentru corn și orchestră, 2 simfonii concertante, divertismente, serenade.

În domeniul muzicii de cameră sunt de menționat cele 6 cvartete pentru coarde dedicate lui Haydn, sonate pentru pian, sonate pentru vioară și pian, triouri pentru vioară, violoncel și pian, cvartete pentru instrumente de suflat etc.

Pasionat de operă, a compus 17 opere, dintre care cele mai cunoscute, jucate și astăzi pe

scenele tuturor teatrelor de operă din lume, sunt: *Răpirea din Serai*, *Nunta lui Figaro*, *Don Giovanni*, *Così fan tutte*, *Flautul fermecat*. Între 1784 și 1786, Mozart a realizat în medie o compoziție la fiecare două săptămâni, cele mai multe adevărate capodopere.

Manuscrisul prezentat, așa cum se întâmplă de obicei cu manuscrisele neterminate ale lui Mozart - și, într-adevăr, neobișnuit în cazul operelor sale finale -, nu este nici datat, nici semnat de compozitor; el cuprinde o cadență de 16 măsuri și o ferma (8 măsuri

solistice concluzive) dintr-un rondo în La major, posibil dintr-un final al unui concert pentru pian. Acest manuscris, se pare singurul existent în România, a fost autentificat la 16 octombrie 1873 de Julius André, fiul primului editor al lui Mozart.

Regimul Ceaușescu a vrut desființarea Academiei Române și a Bibliotecii

Documentele,

Studierea istoriei poporului român, obiectiv aflat în programul Societății Academice Române încă de la înființarea acesteia, a impus constituirea în cadrul Bibliotecii Academiei, nu numai a unor colecții de manuscrise, carte și periodice, dar și a unei colecții de documente care să poată pune în lumină tradiția viețuirii românilor pe aceste meleaguri. Cele peste 600000 de documente istorice intrate în patrimoniul Bibliotecii Academiei Române pe parcursul a mai bine de un veac ilustrează epoci diferite ale istoriei românilor; sunt acte publice și particulare, scrise în slavonă, latină, română, greacă, turcă sau armeană, începând cu secolul al XIV-lea și mergând până la mijlocul secolului al XIX-lea.

Dacă ne referim la constituirea fondurilor de documente istorice, trebuie să menționăm că ele sunt rezultatul unor eforturi deosebite a mai multor generații de cărturari care au văzut în Academia Română un simbol al unității Țărilor Române și au crezut în misiunea ei, fiindcă așa se pot explica numeroasele donații înregistrate la o dată la care Arhivele Statului, înființate odată cu aplicarea Regulamentelor Organice, dețineau un imens material de arhive ale instituțiilor și aveau o experiență de câțiva zeci de ani la data constituirii colecțiilor Academiei. În primii ani de existență a Bibliotecii, documentele au fost păstrate fie la Casa de Depuneri, unde Academia avea un seif imens, fie la Creditul Funciar Rural. Organizarea colecției, care, în mare, este aceeași și astăzi, a început în anul 1884, când Raportul Comisiunii Bibliotecii, prezentat în ședința din 13 martie 1884, menționa că bibliotecarul a adus de la Creditul Funciar documentele istorice, pe care le-a aranjat cronologic și a procedat la inventarierea lor: de la cel mai vechi, din 1409, și până la cele din 1702, în număr de 800. Această operațiune urma să fie continuată cu toate documentele de până la 1800.

Cum însă personalul era insuficient, lucrarea s-a oprit. În procesele verbale ale ședințelor Academiei Române din 1887, se menționează că D. A. Sturdza, la acea dată secretarul general al Academiei, renunță la o parte din diurne, pentru a se plăti o persoană care să continue inventarierea. Prin numărul și prin valoarea pieselor pe care le cuprindeau, donațiile oferite Bibliotecii de către instituții sau personalități din toate provinciile locuite de români erau constituite de obicei din materiale de mare interes național. Pe lângă numeroasele publicații și biblioteci întregi de cărți românești vechi și moderne și de cărți străine privitoare la țara și poporul român, s-a adăugat un număr important de manuscrise românești și în alte limbi, precum și un mare număr de acte și documente istorice, în general donații.

Încă în primii ani ai perioadei de formare a fondurilor, Mihail Kogălniceanu, urmând exemplul de la 1877 al lui Ion Ghica, a lansat în 1887, când era președinte al Academiei, un apel public, în care solicita de data aceasta ca deținătorii de documente istorice să contribuie la creșterea fondului de peste zece mii de documente existent la Biblioteca Academiei, în folosul studiului istoriei naționale. Dar timpurile nu au fost întotdeauna faste pentru Academia Română și pentru Biblioteca sa, care reprezintă, prin colecțiile sale, un adevărat tezaur cultural-științific românesc. În anul 1948, care a reprezentat anul Marii Drame a Academiei Române, în care prima instituție de știință și cultură a țării a fost decapitată, a început și tragedia tezaurului acesteia. Pe lângă patrimoniul material, terenuri agricole, păduri, clădiri, titluri și

față multor încercări pentru a putea supraviețui; Biblioteca Academiei la rândul său a fost brutal lovită prin două decizii ale statului comunist: Decretul nr. 472 din 30 decembrie 1971 privind constituirea Fondului Arhivistic Național, devenit Legea 20/1972 privind organizarea și funcționarea Arhivelor Statului și Decizia Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. nr.1070/1-6 din 11 martie 1978.

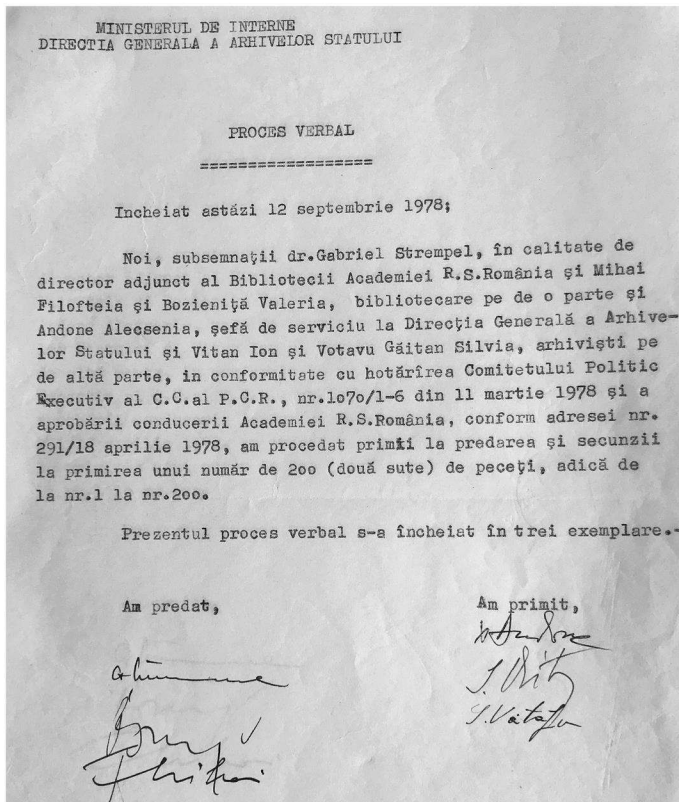
Devalizarea tezaurului cultural al Academiei Române de către statul comunist a început prin aplicarea Decretului 472/1971, devenit Legea 20/1972 privind organizarea și funcționarea Arhivelor Statului, care prevedea că „documentele cu caracter istoric create în decursul vremii de organele de stat și celelalte organizații sau de persoane fizice constituie Fondul Arhivistic Național. Spre deosebire de Fondul Arhivistic de Stat, stabilit de Decretul nr. 353/1957, Fondul Arhivistic Național este mai cuprinzător, întrucât include atât documentele proprietate de stat cât și celelalte documente create și deținute de organizațiile obștești, cultele religioase, precum și de persoanele fizice. Constituirea Fondului Arhivistic Național s-a impus pentru crearea unui cadru juridic adecvat, care să asigure protecția corespunzătoare valorii deosebite a acestor documente de interes național”. Biblioteca Academiei Române a fost obligată în baza acestei legi să predea următoarele

arhive: Arhiva Palatului Regal (99 mape, 70587 file); Arhiva I. Pelivan (77 mape, 25211 file); Arhiva G. Brătianu (6 mape, 53400 file); Arhiva Pavel Gore (3 mape, 1 900 file); Arhiva N. Titulescu (9 mape, 9 378 file); Arhiva N. Zigre (4 mape, 1 300 file); Arhiva Savel Rădulescu (6 mape, 1 800 file); Arhiva Manolescu-Strunga (5 mape, 1 500 file); Arhiva Rebhuhn (11 mape, 3 000 file); Planurile de sistematizare ale orașului București (550 suluri); Arhiva Conace „Chiaburești” (170 pachete, 1 289 documente, memorii, corespondență aparținând unor oameni politici români și străini - câteva sute de mii de file). Toate acestea au fost transferate în baza unui simplu proces-verbal (nr. 11297 din 09. 10. 1975), semnat de Gabriel Ștrempel, directorul de atunci al Bibliotecii Academiei și de dna Nina Livezeanu, în calitate de bibliotecar gestionar la Serviciul de manuscrise-carte rară. Lucrurile nu s-au oprit aici și în anul 1978, în urma Deciziei Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. transmisă Academiei Române la 11

martie 1978, Biblioteca Academiei mai predă din arhiva Palatului Regal (1930-1940), 4490 documente și 94 de volume de presă, cuprinzând, în principal, activitatea lui Carol al II-lea ca rege al României, vizita în Statele Unite a Reginei Maria în 1926, vizitele la Londra, Varșovia, Paris, Geneva, Praga etc, în perioada 1936-1937 ale regelui Carol al II-lea, documente ilustrând funeraliile regelui Ferdinand și ale reginei Maria, alte documente (Proces-verbal 2908/21.03.1979, semnat de Gabriel Ștrempel și Nina Livezeanu).

Adresa primită de la Cancelaria C. C. al P. C. R. încă în martie 1978, specifică: C. C. al P. C. R. a aprobat propunerile privind acțiunea de identificare și inventariere a bunurilor materiale și spirituale de valoare deosebită din țară și străinătate aparținând statului român. Propunerile, făcute de Consiliul Culturii și Educației Socialiste, începeau cu preluarea fondului de documente istorice al Academiei Române de către Arhivele Statului și cu interdicția de a mai păstra asemenea materiale în Bibliotecă.

Astfel, a fost predat către Arhivele Statului Fondul de Documente istorice al Bibliotecii Academiei (documente istorice în mape, documente istorice suluri, documente istorice cu peceti atârnată), constituit pe parcursul a mai bine de 100 de ani, provenind, în cea mai mare parte, din donații și legate. Problema acordului Academiei Române sau al conducerii Bibliotecii asupra acestei preluări abuzive nu poate fi invocată deoarece, fiind vorba de o Hotărâre a C.C. al P. C. R., aceasta nu se putea opune acestei ticăloase și periculoase decizii. Că aceste decizii au fost îndreptate împotriva Academiei Române este foarte clar, căci Academia ajunsese să aibă șapte funcționari și doi portari în aparatul central, institutele de cercetare ale Academiei Române fuseseră transferate la Universitate, iar personalul de specialitate al Bibliotecii Academiei, după ce colecțiile speciale ar fi fost preluate de alte instituții - în special Arhivele Statului (mai multe colecții de mare valoare, precum colecția de documente istorice, diverse arhive, colecția numismatică - transferată la Muzeul Național de Istorie și parțial retrocedată), ar fi fost transferat către alte instituții. Academia Română și Biblioteca sa trebuiau desființate, măsură extremă care nu a fost aplicată niciuneia din celelalte biblioteci din România și nici muzeelor deținătoare de documente istorice sau de colecții numismatice. De altfel, directorul de atunci al Arhivelor Statului, general de securitate Ionel Gal, în cadrul unei vizite pe care a făcut-o la Biblioteca Academiei, a afirmat că trebuie preluate și colecțiile de manuscrise, fiindcă și acelea sunt documente de arhivă (n.a.). Aceia care au impus

valori imobiliare, Academia Română a fost deposedată de o serie de lucrări de artă, ceramică, costume populare, mobilier de artă și valori culturale și istorice, care au fost, unele confiscate și altele transferate altor instituții, fără niciun drept, de către statul comunist, ostil concepției de fond științific documentar național. Despre anii de mare restricție pe care i-a traversat Academia Română odată cu transformarea sa în Academia R. P. R., marele filosof român Constantin Rădulescu-Motru, el însuși exclus din noua Academie, nota în Jurnalul său la 17 aprilie 1949: „Traian Săvulescu rămâne la președinția Academiei R. P. R. ca exponent al politicii guvernului, adică ca exponent al politicii bolșevice. Iată dar unde a ajuns Academia Română de altă dată. Să sprijine politica bolșevică iar nu știința liberă și cultura românească. Era de așteptat acest lucru, totuși nu credeam că are să se declare pe față așa de curând.” Nu este un secret pentru nimeni că Academia Română a trebuit să facă

Înapoi!

Academiei Române aceste dispoziții ale C.C. al P.C.R. au fost tovarășul Miu Dobrescu, membru al CPEX al P.C.R. și Președinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste și tovarăsa Tamara Dobrin, vicepreședinte. Colecțiile speciale ale Bibliotecii Academiei Române, adică documente istorice, cărți românești vechi, piese numismatice, medaliile, piesele filatelice, gravuri și desene, fotografii, hărți și atlase, note muzicale și discuri, afișe, proclamații, toate fuseseră adunate pentru a fi puse la îndemâna cercetătorilor, după modelul marilor biblioteci europene - toate acestea împreună și fiecare în parte, organizate ca fonduri de sine stătătoare, sunt colecții de studiu și nu fonduri arhivistice sau de muzeu.

Biblioteca Academiei Române nu a înstrăinat niciodată materiale din colecțiile sale, cu excepția perioadei de război când, o parte din colecțiile de manuscrise, documente istorice și colecția numismatică au fost duse la Moscova spre păstrare. În baza Legii Bibliotecilor nr. 334/2002, republicată, Biblioteca Academiei Române este bibliotecă de drept public cu personalitate juridică și statut de bibliotecă națională, care funcționează în subordinea Academiei, considerente care au condus Biroul Prezidiului Academiei (2010-2014), să inițieze acțiuni și acte normative de recuperare a patrimoniului cel mai important: colecția de documente istorice. În privința recuperării acestei colecții, menționăm că atât Academia Română cât și Biblioteca au făcut numeroase demersuri, adresate timp de aproape cincisprezece ani autorităților statului. Atât domnul academician Eugen Simion, președinte al Academiei Române în acea perioadă, cât și domnul Gabriel Ștrempel, director general al Bibliotecii Academiei atunci, au încercat să demonstreze că această colecție, constituită pe parcursul anilor, în cea mai mare parte prin donații și legate, a fost preluată abuziv și că trebuie restituită proprietarului său de drept.

Acestor demersuri li s-a adăugat în 2001 inițiativa legislativă a senatorului Eugen Florescu, reluată abia în 2010, când, cu susținerea domnului deputat Árpád-Francisc Márton (UDMR) și Amet Aledin (minorități), după audieri în Comisia pentru cultură, arte și mijloace de informare în masă a Parlamentului României, s-a obținut aprobarea legii de restituire a colecției. După 34 de ani, prin promulgarea Legii nr. 189 din 14 octombrie 2010 privind retrocedarea către Biblioteca Academiei Române a unor documente istorice, reținute în mod abuziv la Arhivele Naționale ale României, colecția a revenit în locul de unde a plecat.

CĂTRE: GUVERNUL ROMÂNIEI DEPARTAMENTUL PENTRU RELAȚIA CU PARLAMENTUL

Domnului Valentin Adrian ILIESCU
Șef Departament pentru
Relația cu Parlamentul

Vă transmitem, alăturat, observațiile referitoare la proiectul de lege - PLx 720/2010 - privind retrocedarea către Biblioteca Academiei Române a unor documente istorice, reținute abuziv de Arhivele Naționale ale României, solicitate prin adresa nr.2249/DRP din data de 23.03.2010.

Vă asigur de aleasa mea considerațiune,

Președinte
Acad. Ionel HAIDUC

Componenta colecției de documente istorice recuperate este următoarea: 345.052 documente istorice, constituite în 1996 de pachete; Documente istorice peceti - 610; Documente istorice suluri - 172; Arhiva Casei Comerciale Constantin Hagi Pop - 362 mape, 143.797 documente și 410 registre. Fondurile Creditului Funciar Rural și Arhiva Direcției Generale a Siguranței Statului pe anii 1906-1916 au fost considerate de către reprezentanții Arhivelor Naționale ale României ca fiind fonduri de arhivă ale unor instituții ale statului și, conform prevederilor Legii 189/14.10.2010, s-a solicitat ca acestea să rămână la Arhivele Naționale. Întrucât cele două fonduri de arhivă nu fac parte, de fapt, din fondul de documente istorice de interes științific și nu provin din donații sau legate, ci au fost predate de instituțiile respective Bibliotecii Academiei Române, iar legea menționează că acest tip de documente constituie fond arhivistic al statului, specialiștii în domeniu au considerat că acest lucru poate fi acceptat, luând în considerare importanța celorlalte fonduri de documente istorice. Având în vedere acest aspect, Biroul Prezidiului a aprobat cedarea către Arhivele Naționale ale României a celor două fonduri de arhivă - Fondul Creditului Funciar Rural - 2741 dosare și 32 registre și Arhiva Direcției Generale a Siguranței Statului pe anii 1906-1916. Sperăm însă că rănilor adânci provocate de raptul comunist, chiar dacă nu pot fi uitate, și nici nu trebuie uitate, prin recuperarea unei părți din colecția numismatică și a colecției de documente istorice au fost vindecate. Biblioteca Academiei Române are datoria de a se afirma în continuare ca principala bibliotecă științifică și enciclopedică a țării, având un merit deosebit pentru organizarea și publicarea bibliografiei retrospective a culturii poporului român.

Gabriela Dumitrescu

OBSERVAȚII ȘI PROPUNERI

cu privire la proiectul de lege privind retrocedarea către Biblioteca Academiei a unor documente istorice, reținute în mod abuziv de Arhivele Naționale ale României

1. Documentele solicitate spre a fi restituite au fost **donate sau testate Academiei Române** de către personalitățile marcante ale istoriei în virtutea statutului acestora de cel mai înalt for de consacrare științifică și culturală, Academia Română având obligația morală de a respecta dispozițiile cuprinse în testamente și donații. În conformitate cu dispozițiile art. 11 alin. (1) din Legea nr. 752/2001 privind organizarea și funcționarea Academiei Române, republicată, **în subordinea Academiei Române** funcționează, ca unitate cu personalitate juridică, Biblioteca Academiei Române. Având în vedere că Biblioteca Academiei Române a fost înființată cu scopul de a conserva și colecta colecțiile de documente istorice, care au intrat în proprietatea privată a Academiei Române prin testamente și donații, observația noastră constă în faptul că beneficiar al restituirii acestor documente este Academia Română.
2. Fondul de Documente istorice aflat la Biblioteca Academiei Române a fost preluat de către Arhivele Naționale în baza **Deciziei Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. nr. 1070/1-6, document**

prevăd că „documentele care fac parte din Fondul Arhivistic Național al României **o dată intrate, potrivit legii, în depozitele Arhivelor Naționale și/sau ale direcțiilor județene ale Arhivelor Naționale, nu mai pot fi retrase din administrarea acestora, cu excepția celor predate în custodie.**”

Ori, documentele istorice vizate au intrat în depozitul Arhivelor Naționale în baza unei decizii politice și fără un temei legal.

3. Temeiul juridic în baza căruia solicităm restituirea documentelor preluate este art. 4 alin. (1) și alin.(2) din Legea nr. 752/2001 privind organizarea și funcționarea Academiei Române, republicată. În alin. (1) se prevede că: „Patrimoniul Academiei Române este alcătuit din: a) Bunuri mobile și imobile dobândite cu titlu de proprietate b) Bunuri mobile și imobile, proprietate publică sau privată a statului sau a unităților administrativ-teritoriale, atribuite în administrare sau în folosință în condițiile legii c) Alte bunuri dobândite potrivit legii.”

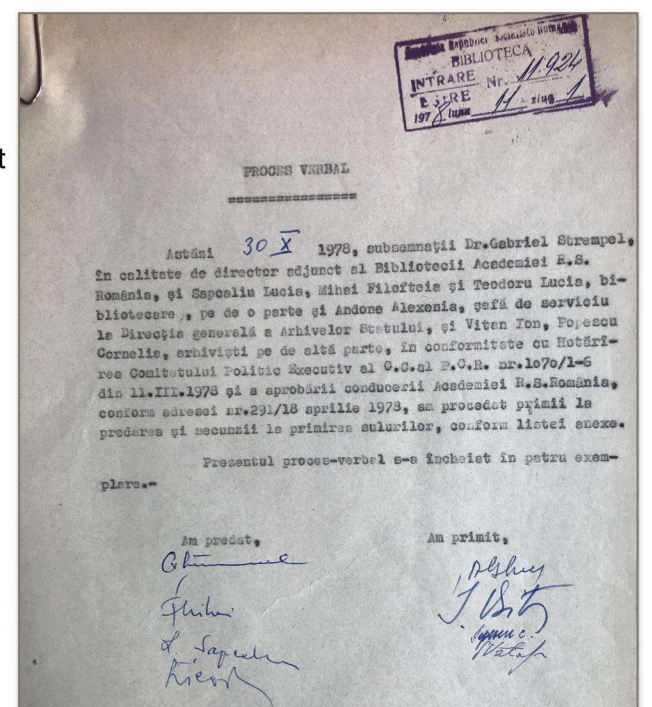
Alin. (2) al aceluiași articol prevede că „se restituie, în condițiile legii, în patrimoniul Academiei Române, bunurile mobile și imobile de care

transmis Academiei Române la 11 martie 1978 (Anexa 1), și NU în baza Decretului 472/1971, devenit Legea 20/1972 privind organizarea și funcționarea Arhivelor Statului, așa cum în mod greșit susțin Arhivele Naționale în punctul lor de vedere. Tot în mod eronat Arhivele Naționale susțin că aceste documente au fost preluate cu acordul conducerii Academiei Române. Considerăm că în niciun caz nu poate fi reținută această idee întrucât preluarea documentelor prin Decizia Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. nr. 1070/1-6 a fost abuzivă, această decizie fiind una politică, care nu putea fi contestată de instituțiile de stat în perioada regimului comunist. Prin urmare, decizia amintită mai-sus nu poate fi considerată un titlu legal de preluare. În acest sens nu pot fi reținute dispozițiile art. 19 din Legea Arhivelor Naționale nr. 16/1996 care

aceasta a fost deposedată în mod abuziv, cu sau fără titlu.”

Având în vedere cele mai sus-menționate, precum și observațiile Consiliului Legislativ cuprinse în avizul nr.217/19.06.2001, propunem ca proiectul de lege să fie cel prevăzut în anexă.

Alexandru Papiu Ilarian la Academia Română

Politică, istorie și drept

Activitatea lui Alexandru Papiu Ilarian în cadrul Academiei Române trebuie observată în cadrul mai larg al preocupărilor sale: un om activ, implicat în politica vremii, de la Revoluția din 1848, ministru al justiției în guvernul Kogălniceanu, procuror și avocat, este în același timp și un pasionat cărturar și profesor. Dacă pentru activitatea didactică timpul (și vremurile) nu i-a(u) fost prieten, pentru activitatea de cercetare și științifică, în special de studiere a arhivelor capitalelor europene și elaborare a istoriilor sale a fost un devotat. Pasiunea politică și devotamentul pentru istorie sunt o îmbinare a vieții lui Papiu. În Istoria românilor din Dacia Superioară, subliniază că evenimentele prea apropiate au fost "trecute ca în fugă" (Alexandru Papiu Ilarian, *Istoria românilor din Dacia Superioară până la 1848*, I-II, Viena, 1851-1852). Ceea ce este fundamental pentru el în această lucrare este temelia istorică, națională dar și juridică, într-un fel, a statalității române. Începutul lucrării face apel la o formulă retorică, considerând istoria românilor "o adevărată istorie de patimi" (p. 1). Perioada 1526-1696, de independență a Transilvaniei, este caracterizată ca "o perioadă și mai fatală din istoria românilor". Așa cum se observă, această operă de tinerețe, patetică, este ulterior lăsată de-o parte, romantismul fiind înlăturat de mai obiectivele documente. Este trecerea de la sentimente (indeosebi transilvănene) spre căutarea cu acribie a oricărui document necesar scrierii unei istorii (Ioan Chindriș, „Alexandru Papiu Ilarian, un om devotat istoriei“, apărut prima dată în *Manuscriptum*, XVII, 1986, p. 160 și urm. și republicat în vol. Ioan Chindriș, *Transilvanica*, Editura Cartimpex, Cluj-Napoca, 2003, p. 321 (utilizat în această lucrare). Este pasul pe care îl face în cercetarea științifică a documentelor, sub influența lui Gheorghe Șincai, și anume volumele *Tezaur de monumente istorice pentru România*, vol. I-III, 1862-1864. Toată documentația referitoare la aceste volume se găsește la Biblioteca Academiei Române, Ms. rom. 946 – 949: extrase din cărți, copii din ziare, copii de documente și registre, toate privitoare la istoria românilor; extrase după relațiile ambasadurilor Vaticanului la Constantinopol și alte extrase, Ms. rom. 4284 - indice de documente istorice aflate la Viena și liste de gazete. De asemenea, se regăsesc și documente referitoare la statistică, subiect care l-a preocupat în perioada cât a lucrat la teza de doctorat, la Padova (Ms. rom. 207 - Statistica generală a Europei).

Recunoașterea meritelor științifice și civice

Activitatea politică a fost dublată de activitatea civică, Papiu Ilarian fiind primul președinte al societății *Transilvania* pe care a condus-o între 1867 și 1874. În același timp, Papiu a fost membru al Asociației

transilvane pentru literatură și cultură a poporului român (ASTRA). Monografia relației lui Alexandru Papiu Ilarian cu Academia Română a fost realizată în mod strălucit de Ioan Chindriș (Ioan Chindriș, „Alexandru Papiu Ilarian și Academia Română“, Zalău, 1973, 71 p. republicat în Ioan Chindriș, *Transilvanica*, Editura Cartimpex, Cluj-Napoca, 2003, p. 123-158, ediție pe care am utilizat-o și o cităm în această lucrare). De altfel, trebuie menționat că Alexandru Papiu Ilarian nu a purtat titlul de academician, întrucât Academia Română este înființată și va prelua Societatea Academică Română, la doi ani după dispariția lui Papiu, respectiv în 1879. Vom utiliza totuși acest cuvânt, chiar dacă realitatea semantică este post-factuală, întrucât, din punct de vedere juridic, este unul dintre membrii Academiei Române. Papiu a fost unul dintre primii juriști aleși în Academia Română, alături de Mihail Kogălniceanu (Titu Maiorescu a fost fondator, desemnat cu câțiva ani înainte). Alexandru Papiu Ilarian este ales la prima sesiune de alegeri a Societății Academice Române din 16 septembrie 1868, alături de Mihail Kogălniceanu și Gheorghe Șincai și

activează la sesiunile Academiei până în 1873. În răspunsul la discursul de recepție, George Barițiu subliniază acribia lui Papiu Ilarian și îi urează bun venit alături de istoricii Academiei pentru "a recomanda națiunii române studiul istoriei, mai ales de a confăptui din toate puterile sale pentru cultivarea istoriei naționale" (*Alexandru Papiu Ilarian, Viața, operele și ideile lui Georgiu Șincai. Răspuns: George Barițiu*, Ediție îngrijită de Nicolae D. Ploșteanu, Editura Universitară, 2017, p. 188). Așa cum subliniază Ioan Chindriș, "procesele verbale ale sesiunilor din anii 1869-1873, publicate în *Analele Societății Academice Române*, ni-l înfățișează ca pe unul dintre membrii cei mai activi" (Chindriș, *op. cit.*, p. 131.). Formația sa juridică a fost pusă în slujba Academiei și a instituțiilor statului chiar și înainte de alegerea în Academie, alegere care s-a realizat cu un vot unanim. La solicitarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, va face parte din colegiul care a elaborat răspunsul statului român către Patriarhia din Constantinopol, răspuns referitor la proclamarea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. După discurs, cea mai

mare parte a activității din sesiunile Academiei au fost dedicate *Dicționarului limbii române*. Au fost ani de dezbateri și polemici, chiar "manevre" și neînțelegeri. Papiu participă cu toată ființa, cu devotament față de ideile de bază, face propuneri și discută soluțiile (Chindriș, *op. cit.*, p. 137-143). Opera juridică a lui Papiu este expusă în articole, majoritatea de opinie sau de atitudine, articole publicate ad-hoc. S-au găsit și în lucrările istorice fărâme juridice care au fost comentate într-un mod inedit și profund în literatura noastră de specialitate. Tudor Drăganu i-a dedicat o lucrare în care gravează monografia unei idei, respectiv formarea dreptului public român (Tudor Drăganu, *Contribuția lui Al. Papiu Ilarian la formarea doctrinei dreptului public român*, Tipografia Cartea Românească, Cluj, 1946). *Descriptio Moldaviae* a fost o nouă etapă în viața academică a lui Papiu Ilarian. Astfel, în 1870 se oferă să facă o descriere domnitorului și cărturarului Dimitrie Cantemir, fiind astfel scutit de munca la Dicționar. Cum în 1871 lucrarea, mai ales notele critice, nu era finalizată, se hotărăște, la propunerea lui Papiu, să se publice lucrarea fără note critice (Chindriș, *op. cit.*, p. 149, 150). "Papiu Ilarian avea o părere foarte evoluată despre rolul Societății Academice. Considera Societatea ca un for științific dinamic, chemat să fie motorul întregii mișcări cultural-literare din țară. (...) La 25 august 1871, într-o ședință plenară a Societății, el cere cuvântul și propune ca fiecare membru să fie obligat a prezenta, în fiecare sesiune, una sau mai multe disertații sau studii, memorii, din domenii care intră în competența fiecăruia." (Chindriș, *op. cit.*, p. 152-154) Cu foarte mare greutate propunerea a fost pusă în practică, una dintre primele comunicări fiind tot a lui Papiu.

Discursul

Discursul de recepție este un moment important în viața lui Alexandru Papiu Ilarian. În primul rând, viața sa politică se afla în degringoladă după ce fusese destituit din funcția de procuror al secției a III-a criminală a Curții de Casație. În al doilea rând, Papiu lucrează intens la acest discurs, probabil cu greu egalat în istoria Academiei Române, cel puțin din punctul de vedere al întinderii, dar și al substanței. Suntem în prezența unui volum, nu a câtorva file răzlețe. De altfel, în răspunsul la discurs, rostit în numele Academiei de George Barițiu se subliniază elocința sa, principalele probleme și dificultăți din munca de cercetare a istoricului. Este, de altfel, un punct de revenire în viața publică a lui Alexandru Papiu, la un an după alegerea sa în acest for cultural. Ștefan Pascu sublinia că există o similitudine de între Gheorghe Șincai și Alexandru Papiu Ilarian, în felul în care și-au drămuț energia vitală, caracterul și elementele fundamentale ale scrierilor istorice. Sunt subliniate

multe asemănări în privința informației și interpretărilor istorice, cum ar fi începerea colonizării romanilor în epoca lui Traian, retragerea romanilor (inclusiv retragerea în anul 274 este preluată de Papiu). Însă, "nu numai în ceea ce privește judecarea evenimentelor istorice, influența lui Șincai se resimte asupra lui Papiu Ilarian, dar și în ce privește ideile sociale, politice, naționale și religioase cuprinse în opera lor istorică" (Ștefan Pascu, „Influența lui Gh. Șincai asupra lui Al. Papiu Ilarian“, Societatea de mâine, 17, nr. 1, ian-mart. 1940, p. 10-12). Discursul se constituie, ca un rar element în cultura română, într-un gest de mulțumire față de un înaintaș care a trudit în aceleași condiții, punându-și sănătatea zălog pentru munca intensă și recunoscând "tot Șincai e profetul nostru și cartea sa evangheliul nostru." (*Discurs...*, *op. cit.*, p. 67) Discursul de recepție este, în același timp, o lucrare care valorifică istoriografic lucrări de mică amploare (datorate lui Kogălniceanu, Cipariu și Laurian), o primă monografie științifică a vieții și ideilor lui Șincai (Chindriș, *op. cit.*, p. 134). Este de fapt, un misterios cuvânt, care dacă va fi fost citit în întregime a fost nu numai presărat cu aplauze, dar și într-un fel puțin odihnitor. Puțină odihnă avea și Papiu, nu doar în privința reificării ideilor și metodelor de cercetare ale lui Șincai, dar și în privința revenirii în viața politică. Care nu s-a mai realizat vreodată. Discursul lui Papiu a fost urmat de exclamația cuprinzătoare a președintelui forului, Ion Heliade Rădulescu: "Domnilor! Astăzi e ziua cea mare, în care se eternizează memoria lui Georgiu Șincai, unul dintre cei mai mari români, martir al românismului. Să trăiască România!" (Chindriș, *op. cit.*, p. 137).

Concluzii

Viața lui Alexandru Papiu Ilarian, cu laturile sale activiste, civice, politice, funcționărești sau de demnitate publică, este completată în mod fericit de alegerea sa în Academia Română. A fost o etapă a vieții sale zbuciumate, ca un balon de oxigen, din păcate poate prea târziu sau nu doar atât de târziu, cât mai ales lipsit de latura socială care i-a fost necesară toată viața, eforturi care să fie însoțite de recunoașterea meritelor sale.

Discursul de recepție la Academie nu putea să fie decât al istoricului, pentru că istoricul avea succes în epocă. Ca fețele lui Ianus, personalitatea lui Papiu era împărțită între drept și istorie, dar nu atât de strict cât ni s-ar părea nouă astăzi. În ființa sa era o omogenitate, de la primele lucrări scrise, primele acțiuni revoluționare de la 1848, teza de doctorat și profesoratul la Iași, în toate era un balans nu între științe, ci între posibilitățile pe care fiecare dintre aceste științe i le oferea pentru a-și apăra ideile fundamentale, naționale, ideologia sa.

Prof. univ. dr. Daniel-Mihail Șandru

Un manuscris etiopian în colecțiile Bibliotecii Oratio falsae

De secole, etiopienii au utilizat în scopuri terapeutice rului de pergament incluzând suite de nume, rugăciuni și simboluri magice menite să alunge spiritele rele care aduceau bolile. Biserica creștină etiopiană a interzis întotdeauna purtarea acestor talismane și a condamnat copierea lor. Funcția acestor suluri magice era bine definită: erau manuscrise de protecție, fenomen de altfel caracteristic în toate religiile monoteiste ale lumii. Caracterul primitiv al unor astfel de texte, care datează din antichitate, reflectă o viziune asupra lumii diferită față de alte culturi, de interes enorm pentru etnografi și istorici ai religiei. Denumirea științifică pentru aceste texte este *oratio falsae*, deoarece practica de a face talismane cu nume înscrise în ele era interzisă în mod direct de prevederile sinodurilor de la Efes, ceea ce nu a împiedicat însă răspândirea lor pe scară largă în rândul laicilor. Filologii au acordat o mare atenție acestor talismane manuscrise, constituind un domeniu extrem de specific al culturii scrise, ele nefiind menite a fi citite de către proprietar, ci pentru a-l proteja. Această funcție, adăugată aspectului exterior de sul, deci o formă de parcurgere, a condus la afirmarea denumirii de pergamente magice, deschizând calea unui domeniu interesant de cercetare, creștinii etiopieni copti crezând cu tărie în puterea de vindecare și proprietățile de protecție ale textelor sacre. În afara textelor de rugăciune, desenele magice sunt elemente obligatorii în cazul acestui tip de manuscrise etiopiene. Desenele prezente în aceste manuscrise pot fi împărțite în câteva grupe: desene de reprezentare, semne sau litere secrete, ilustrații la un text dat, desene geometrice cu semnificație magică. Manuscrisul menționat, scris cu cerneală neagră și roșie, într-o limbă etiopiană Ge'ez, care nu se mai folosește astăzi decât pentru textele religioase, conține desene simbolice care se încadrează regulilor generale privind dispunerea lor pe manuscris. La început, este reprezentat un înger protector cu sabia, apoi o listă de nume, iar imaginea următoare, un desen geometric în care crucea, repetată, are de asemenea rol protector și un talisman cu o față în centru. Ochii, foarte mari, ilustrează victoria lui Dumnezeu asupra puterilor întinericului, spiritele rele fiind întindate și alungate de privirea lor pătrunzătoare. Dezvoltarea tipologiei imagistice a acestor manuscrise, fără egal în tradițiile esoterice occidentale sau orientale, indică faptul că ele aveau o semnificație specială pentru etiopieni. Cu toate acestea, identificarea motivațiilor dezvoltării acestei arte a sulurilor magice rămâne în mare parte speculativă, în absența unui text explicativ. O bază istorică o poate constitui teoria corespondențelor astrale, completată de speculațiile conexe etiopiene asupra fundamentului cunoașterii și a puterii cuvântului scris.

Gabriela Dumitrescu

Biblioteca Academiei Române

Catalog online (OPAC)	Colecții speciale	Bibliografie națională	Biblioteca virtuală	Evenimente	Personal
		Bibliografia retrospectivă a cărții	Bibliografia retrospectivă a periodiceilor	Bibliografia M. Eminescu	Bibliografie de Bibliografie
		PhiloBibliographica	Cronologia bibliografiei		

BIBLIOGRAFIA de BIBLIOGRAFII

Începând cu anul 2020, Biblioteca Academiei Române oferă utilizatorilor săi un nou instrument bibliografic cuprinzând informații despre existența în depozitele bibliotecii noastre a publicațiilor de profil: bio-bibliografii, bibliografii de autor, bibliografii locale, bibliografii naționale curente și retrospective, bibliografii analitice și specializate, cataloage, indexuri, indici de reviste etc. Sub titlul Bibliografia publicațiilor bibliografice existente în Biblioteca Academiei Române (1831-2015), repertoriul bibliografiei de bibliografie este accesibil pe adresa web a bibliotecii, la secțiunea „Bibliografie națională”: <https://bibliacad.ro/Bib/Bibl.html>. De la „0. Știință și cunoaștere. Organizare. Știința calculatoarelor. Informare. Documentare. Bibliologie. Instituții. Publicații”, până la „9. Geografie. Biografie. Istorie”, mare parte dintre secțiunile Clasificării Zecimale Universale prezintă publicații cu profil bibliografic. Cea mai amplă secțiune este, desigur, „929 Științe biografice”, unde, printre personalitățile ale căror biografii pot fi consultate la Biblioteca Academiei Române, găsim pe: Grigore Ureche, Dimitrie Cantemir, Anton Pann, George Barițiu, Mihail Kogălniceanu, V. A. Urechia, Mihai Eminescu, I. L. Caragiale, Ion Pop-Reteganul, Nicolae Iorga, Alexandru Lapedatu, Constantin Kirilșescu, Ioan C. Filitti, Mihail Sadoveanu, Lucian Blaga, Dan Simonescu, Dumitru Stăniloae, Eugen Ionescu, Victor Spinei, dar și pe Luigi Pirandello, Marcel Proust sau familia Cantemir. Pentru o consultare cât mai eficientă, repertoriul este însoțit de indici de titluri și autori, de „Lista de indici CZU folosiți”, precum și de o adresă de contact pentru sugestii, îndreptări sau observații. Colectivul de redactare, alcătuit din: Elena Mircea (coordonator), Svetlana Căzănar (coordonare bibliografii-carte), Maria Buturugă (coordonare bibliografii-periodice), vă dorește documentare prolifică!

„Biblioteca Academiei Române reprezintă pe multe planuri o instituție dintre cele mai însemnate ale țării și ale națiunii și o instituție culturală a umanității. ... Ea reflectă domeniile de vârf ale creativității și creației spirituale ale românilor, reușind, în același timp, să strângă și să conserve cele mai de seamă mărfuri culturale realizate de-a lungul secolelor în acest spațiu al lumii, la care s-au adăugat numeroase și valoroase mărfuri ale culturii și artei universale” (Dan Berindei, „Academia Română”, 2017). „Biblioteca Academiei a reprezentat, încă de la începuturile înaltului for, o instituție cu rosturi naționale, depășind cadrul strict al unei biblioteci academice” (Dan Berindei, *op. cit.*, 2017). Conform legii publicate în Monitorul Oficial nr. 12 din 17/30 aprilie 1901, sarcinile de bibliotecă națională au fost încredințate Bibliotecii Academiei. Merite incontestabile în acest demers au avut Alexandru Odobescu, Bogdan Petriceicu Hașdeu, Ion Ghica și mai ales Dimitrie Sturdza și Ioan Bianu. ... Prin încorporarea Bibliotecii centrale din București, istoria de aproape trei secole a unei părți însemnate din colecțiile acesteia a făcut ca Biblioteca Academiei să devină continuatoarea directă a prețioaselor biblioteci din trecut: a bibliotecii de la Sf. Sava, întemeiată la anul 1679, prin importantele donații de cărți din partea stolnicului Constantin Cantacuzino, a bibliotecii Mitropoliei din București, datând din secolul al XVIII-lea, a bibliotecii de renume european aparținând domnitorilor Mavrocordați, din același secol, a bibliotecilor din vechile mănăstiri românești (Baiculescu, 1968). „Noi tot vorbim despre patrimoniul Academiei Române ... dar adevărata comoară se găsește aici, la Biblioteca Academiei. Aici am avut ocazia să văd bogăția de monede ... care valorează imens, aici se găsesc gravuri și desene, fotografii rare, se găsesc manuscrisele cele mai importante care au valoare imensă pentru cultura română și nația română. Desigur, cele 5,3 milioane de cărți reprezintă și ele o valoare și cele șapte milioane de publicații periodice. Dar valoarea lor constă în informația pe care o aduc, căci această Bibliotecă este cea mai bogată din toate punctele de vedere; este tezaurul nostru informațional” (Al. Surdu, Discurs, 2017). „Zilnic văd în vitrine volumele produse prin acrimia savantă a celor din această Bibliotecă ... în parcul Academiei, acolo unde în bătrânele case Cesianu-Zaleski se afla cândva ceea ce Nicolae Iorga numise „binefăcătorul așezământ” trecut în atât de moderna clădire din 1937 concepută de academicianul Duiliu Marcu și mărită de colegul meu de secție Romeo Belea, membru corespondent, cultura românilor este slujită cu asupră de măsură și cu har, de colegi care sunt demni de cei 150 de ani de istorie bibliotecărească, într-o adevărată instituție națională ce are drept obiect cele mai frumoase produse

ale minții” (R. Theodorescu, Discurs, 2017). „În ultimele decenii se constată că Societatea Cunoașterii câștigă tot mai mult teren, inclusiv în instituțiile culturale. Bibliotecile, muzeele și arhivele, care au acumulat, întrețin și facilitează accesul la bunuri culturale cu valoare informațională, artistică, educațională și recreativă nu se pot sustrage tendințelor generale. Ele evoluează neîncetat sub influența noilor tehnologii informatice. O bună parte din aceste instituții și-au creat deja arhive cu versiuni digitale ale obiectelor culturale pentru scopuri de preservare a conținutului și punere la dispoziția unui public extins sub diferite forme. Un exemplu important este digitizarea și facsimilarea, realizate la inițiativa academicianului Eugen Simion, ale manuscriselor lui Eminescu expuse apoi pe site-ul Bibliotecii Academiei Române sub forma unei colecții digitale. Alte exemple sunt Arhiva «Traian Vuia», Manuscrisele «Cioran» și colecția digitală compusă din 42 de cărți și manuscrise ale unor «Personalități care au schimbat lumea», accesibile din 2009 pe același site” (F. Filip, Discurs, 2017). O viziune a Bibliotecii privind necesitatea și modalități de trecere la Societatea Cunoașterii apare și în lucrarea «De la descriere bibliografică la web semantic». În ultimul deceniu activitatea de cercetare a Bibliotecii a căpătat o nouă dimensiune, prin implicarea în 16 proiecte de cercetare-dezvoltare, în urma participării la competițiile organizate pe plan

național sau de către Comisia Europeană. Principalele direcții de cercetare au fost: elaborarea bibliografiilor naționale (bibliografia retrospectivă a cărții, 1508-1952 și a periodicelor, 1790-1952); cărțile și manuscrisele medievale (textele fundamentale ale culturii române medievale, anluminura și melosul manuscriselor bizantine, legăturile bizantine); crearea de conținut digital și agregarea în proiecte naționale și internaționale (eBiMuz, DOCIST, SPRPI, DACOROMANICA, EUROPEANA LIBRARIES, ATHENAPLUS). Evoluții internaționale Spre sfârșitul anilor 1980 o serie de documente UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) se concentrează pe problematica specifică bibliotecilor naționale: concept, cerințe de informare, metode de satisfacere ale nevoilor de informare, rolul și funcțiile bibliotecilor naționale în noul mediu informațional, etc. Conceptual, bibliotecile pot fi «naționale» în sensul că: fie conțin producția literară a națiunii, fie sunt muzee principale de carte națională, cu o mare concentrare de comori naționale, fie sunt lideri sau coordonatori ai bibliotecilor națiunii, fie oferă un serviciu național bibliotecilor sau populației. Trei aspecte/dimensiuni ale conceptului de «bibliotecă națională» sunt perceptibile aici: patrimoniul (accentul este pus pe producția literară a națiunii, pe comori, iar preocuparea centrală este grija de colecții); infrastructura (accentul este pus pe facilitare și coordonare

națională iar preocuparea centrală este servirea bibliotecilor din țară) și serviciul național (accentul este pus pe serviciile pentru utilizatorii finali, nu doar în sălile de lectură ci în întreaga țară, iar preocuparea centrală este servirea populației). Principalele cerințe la care trebuie să răspundă o bibliotecă națională se referă la: colectarea, conservarea și preservarea documentelor de interes național, publicate sau nepublicate; descrierea bibliografică a documentelor (crearea înregistrărilor bibliografice pentru documentele naționale și accesul utilizatorilor la înregistrările bibliografice, atât din țară cât și din alte țări); disponibilitatea documentelor (obținerea, de oriunde din lume, a documentelor necesare pentru a satisface nevoia de informare a utilizatorilor); accesul la documente (acces pentru consultare în sediu sau prin internet, împrumut sau furnizare de reproducere la distanță); schimbul de publicații (eliminarea surplusului de material prin redistribuire la alte biblioteci sau unități de informare); accesul la informații independente de documente (ghiduri de informare, informații prelucrate potrivit interesului utilizatorilor, informații primare); serviciile pentru alte biblioteci sau unități informare (catalogare, conservare, preservare); îndrumarea bibliotecilor sau unităților de informare din țară; coordonarea bibliotecilor componente sau afiliate; instruirea și formarea profesională; cercetarea și dezvoltarea. În 1991 se propune elaborarea unui ghid internațional privind dezvoltarea și îmbunătățirea bazei juridice a activităților specifice bibliotecilor naționale care să ajute fiecare bibliotecă națională să-și dezvolte cadrul legislativ în condițiile țării respective (Bagrova, 1992). Acest ghid a fost elaborat de Peter J. Lor ajutat de Elizabeth A. S. Sonnekus, în baza unui contract cu IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions). Argumentele care au susținut necesitatea unui cadru legislativ privind bibliotecile naționale au fost sintetizate astfel: „- Relația cu statul. Prima problemă este de a clarifica obiectivele și funcțiile bibliotecii naționale vis à vis de stat. O bibliotecă națională este o instituție prea importantă prin obiectivele, funcțiile și supraviețuirea sa pentru a fi dependentă de simple decizii administrative. Acestea trebuiesc stabilite prin lege. Dacă acest lucru este făcut, legiuitorul poate trage la răspundere managementul bibliotecii naționale pentru modul în care își urmărește scopul său promulgat și își exercită funcțiile sale statutare, în timp ce managementul bibliotecii naționale are legiferată o instituție pe care se poate baza pentru finanțarea de care are nevoie pentru a putea îndeplini funcțiile sale. Astfel, legislația prevede o bază stabilă pentru relația bibliotecii cu statul și, în special, pentru un flux de fonduri adecvat și sigur. - Autoritatea. Cea de-a doua problemă este de a oferi o bază pentru relațiile bibliotecii naționale

cu alte biblioteci și instituții. Pentru a exercita funcții-cheie naționale, care presupun, de exemplu, cooperare cu alte instituții, inițiere și coordonare de programe de bibliotecă națională și de informare, încurajare a standardizării și îndeplinire de misiuni de colaborare la nivel național și internațional, bibliotecă națională are nevoie de o recunoaștere statutară care să îi confere autoritatea necesară vis à

actuale ale bibliotecilor naționale, ar furniza o bază utilă pentru dezvoltările ulterioare. Studiul a fost distribuit tuturor bibliotecilor naționale prin CDNL (Conference of Directors of National Libraries) împreună cu un chestionar de sondaj și un software de sondaj furnizat de IFLA. În august 2017 la sesiunea WLIC 2017 (World Library and Information Congress) a CDNL au fost

Română ... pentru slujirea ideii de unitate națională și cea a contribuției și afirmării națiunii noastre printre popoarele lumii. Este un imperativ ca Biblioteca ei să primească tot sprijinul material necesar ca să-și poată urma și chiar dezvolta preocuparea de bază a colecțiilor de publicații, oglindă a aportului spiritual dat de fiecare națiune umanității” (Dan Berindei, op. cit., 2017).

Ca activitate, logistica urmărește gestionarea fluxurilor de materiale și a fluxurilor de informații (normative, economice, financiare) aferente acestora pentru a pune la dispoziție resursele corespunzătoare unor cerințe determinate în conformitate cu condițiile economice și juridice date, cu calitatea serviciilor preconizate precum și cu condițiile de siguranță și de securitate considerate satisfăcătoare. Logistica presupune cunoașterea și utilizarea unui sistem complex de documente, permanent actualizate, privind: misiunile și valorile etice ale instituției; actele normative și reglementările interne; structurile organizatorice, atribuțiile și competențele; procedurile documentate, de sistem și operaționale; sistemul de comunicare internă și externă; ocuparea posturilor conform competențelor, încredințarea sarcinilor și pregătirea profesională; stabilirea obiectivelor de activitate și alocarea resurselor; stabilirea indicatorilor relevanți pentru monitorizarea performanțelor; identificarea și evaluarea amenințărilor și riscurilor privind realizarea obiectivelor; controlul, evaluarea și raportarea rezultatelor. Grija pentru colecții și logistica reprezintă direcțiile esențiale de activitate derulate în sistemul Bibliotecii Academiei. Sistemul este supus din ce în ce mai intens unor

presiuni majore: pe de o parte dinspre utilizatori care pretind servicii de nivelul și specificul societății cunoașterii (prezervare digitală, bibliotecă virtuală) iar pe de altă parte dinspre colecțiile speciale a căror stare de conservare fizică este deja extrem de critică (există riscul de scoatere din uz și chiar de distrugere naturală definitivă pentru multe documente definitorii pentru moștenirea culturală a națiunii române).

Adecvanța actualului mandat legal al instituției și finanțarea activităților sale în raport cu cerințele reale actuale se impune a fi reanalizată cu discernământ și celeritate. Două oportunități ar putea susține consistent finalizarea cu succes a acestui demers de revedere a statutului Bibliotecii Academiei în vederea reglementării organizării și funcționării acestei instituții de cultură.

O primă oportunitate, deosebit de importantă ca referință, o constituie preocupările IFLA, menționate anterior, privind actualizarea funcțiilor, sarcinilor și rolurilor bibliotecilor naționale precum și a mandatului legal al acestora. O a doua oportunitate, o constituie noul proiect legislativ privind organizarea și funcționarea Academiei Române depus în Parlament, adoptat deja de Senat în 18 iunie 2018 și ajuns la Camera deputaților, camera decizională. După intrarea în vigoare legii urmează elaborarea noului Statut al Academiei Române, menit să reglementeze organizarea și funcționarea unităților cu personalitate juridică din subordinea Academiei Române și în care, în mod firesc, vor trebui să se regăsească și prevederile statutului actualizat al Bibliotecii.

Dr. Cornel Lepadatu

vis de alte biblioteci.

- Autonomia. Cea de-a treia problemă este de a obține un grad mai mare de autonomie pentru bibliotecă națională, cu un accent deosebit pe competența sa de management pentru a stabili priorități și pentru a alocă resurse într-un mod flexibil, ca răspuns la schimbările care au loc în mediul bibliotecilor.

Legislația, în sine, nu poate compensa lipsa de voință în a sprijini și a împuternici în mod adecvat o bibliotecă națională a unei țări. Cu toate acestea, un cadru legislativ clar pentru orice bibliotecă națională, care să dea expresie obligației instituției din punctul de vedere al legiuitorului, este o condiție necesară pentru alocarea resurselor și competențelor de care o astfel de instituție are nevoie în realizarea de funcții naționale într-un mod credibil și eficient”.

În 2012, datorită evoluțiilor tehnologice spectaculoase din domeniu, Comitetul permanent al Secțiunii „Biblioteci naționale” a IFLA, considerând necesară revederea cadrului legislativ al domeniului, a hotărât să se procedeze la o analiză comparativă generală a funcțiilor, sarcinilor și rolurilor bibliotecilor naționale și a discutat posibilele opțiuni de actualizare a liniilor directoare care se referă la funcțiile bibliotecilor naționale, printre care se numără și Ghidul legislativ al lui Peter Lor din 1997 privind legislația bibliotecilor naționale, prin explorarea funcțiilor actuale ale bibliotecilor naționale și a modului în care îndeplinesc sarcinile asociate cu aceste funcții. În primăvara anului 2015 a fost finalizat un studiu pilot bazat pe studiile de caz privind 12 biblioteci relevante și evidențiind cele mai bune practici actuale din bibliotecile naționale. S-a considerat că, într-o primă etapă, adoptarea unei abordări empirice, oferind o gamă largă de exemple privind practicile

prezentate rezultatele studiului de sondaj privind funcțiile bibliotecilor naționale. Conform studiului elaborat funcțiile identificate au fost: dezvoltarea colecțiilor, managementul colecțiilor/metadatelor, prezervarea și conservarea colecțiilor, disponibilitatea colecțiilor, mobilizarea (organizarea de evenimente de promovare a colecțiilor), cooperarea și colaborarea precum și o serie de funcții speciale, respectiv, dezvoltarea standardelor proprii ale bibliotecii, promovarea competențelor de informare și documentare, colaborarea în domeniul digital cu universitățile umaniste, furnizarea de servicii digitale pentru bibliotecile publice, conectarea activă a colecțiilor bibliotecii la colecții din afara bibliotecilor (linked data sau web des données). În viitorul apropiat, un subiect special va fi relația dintre funcțiile și mandatul legal al bibliotecilor naționale în desfășurarea acestor activități. Pentru biblioteci, participarea la web-ul de date este necesară pentru a câștiga în vizibilitate prin sistemul hypertext public («pânza de păianjen» mondială) funcționând pe internet. Acesta permite ca informațiile din descrierile bibliografice să devină mult mai accesibile utilizatorilor actuali și viitori prin conectarea datelor din arhive, din muzee sau din biografii cu textele din cataloage pentru a se integra în rețeaua globală de informații oferind astfel cercetătorului o informare mult mai amplă (BnF, 2018).

Perspective

„Lumea evoluează cu o viteză uneori amețitoare. Biblioteca Academiei s-a dovedit conștientă și capabilă de a se adapta, cu fondurile relativ reduse disponibile, la aceste neconținute schimbări. Este însă neapărat necesar ca în niciun moment să nu se uite pentru ce s-a întemeiat Academia

Apariția revistei „Neamul Românesc” în 1906, sub conducerea lui N. Iorga, a avut ca obiectiv contribuția la cultivarea spiritului național și unificarea aspirațiilor tuturor românilor. Revista își propunea să vorbească „despre lucrurile cele mari ale neamului meu, despre nevoile lui adânci, despre suferințele lui vechi și sfinte, despre țintele lui înalte și grele de atins”. Opinia publică din țară și din teritoriile românești aflate sub ocupație străină a primit cu căldură noua revistă românească care milita pentru unire, iar N. Iorga a fost considerat un „apărător al românismului”.

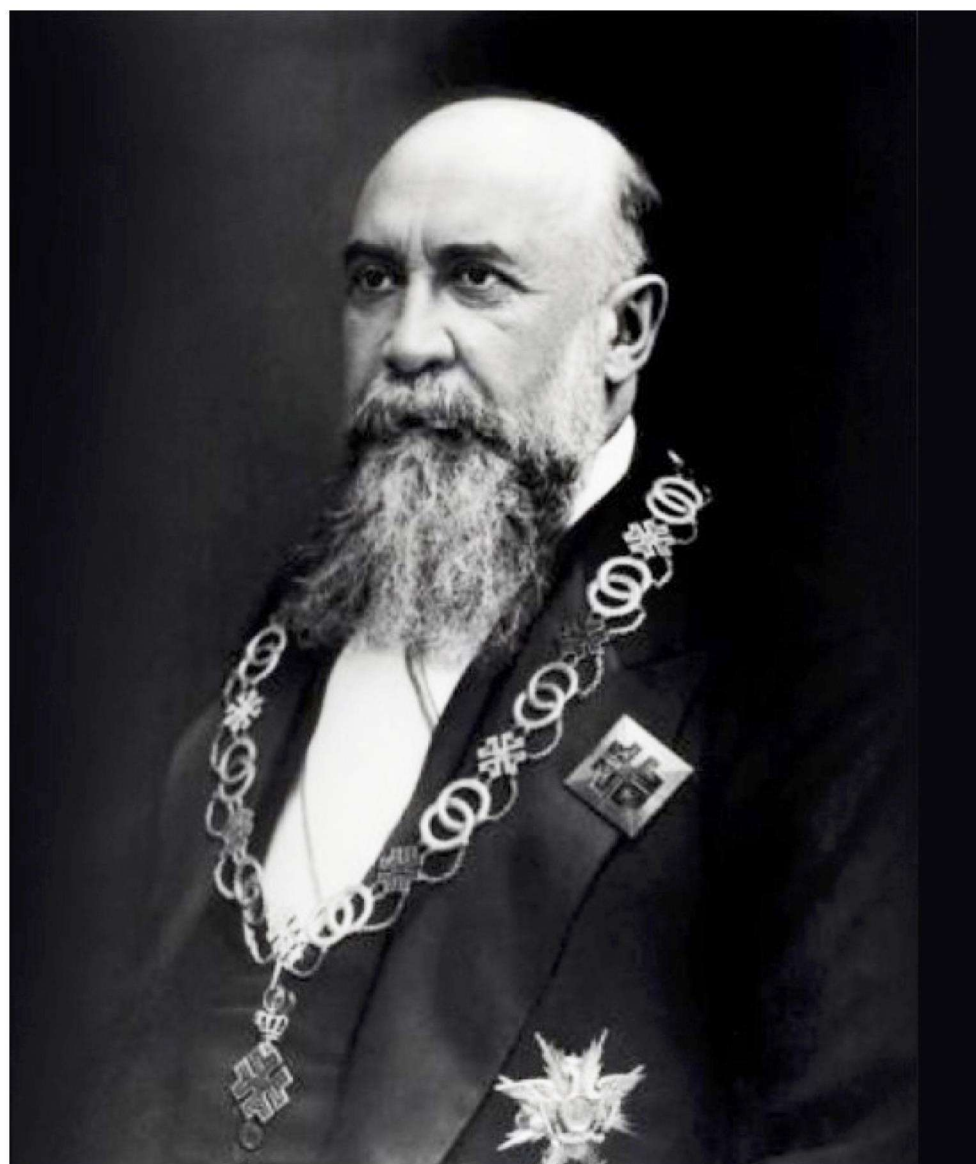
Entuziasmul românilor față de noua revistă se poate vedea și din nenumăratele scrisori pe care acesta le primește de la cititori din toată țara: Vasile Mangra, arhimandrit de Oradea, care îi trimite și „câteva cuvinte” pentru „Neamul Românesc”, doctorul Petru Flor din Piatra Neamț, care îl roagă să trimită revista și fratelui său E. Flor, doctor în agronomie, la Salcia, gara Verești, Victor Ciora, învățător din Geoagiul de Sus, Petru Suci, absolvent de filosofie din Cluj, preotul Ioan Moța din Orăștie, George Stirbey, V. Mihăilescu din Craiova și mulți alții.

Interesantă este o scrisoare trimisă în 1906 lui N. Iorga de câțiva tineri doritori de bine și adevăr :

„Onorate Domnule Iorga, Ideile serioase, care v-au condus în toate timpurile și împrejurările, și al căror manifest foaia politică „Neamul Românesc” este expresia sincer formulată, ne fac să ne grupăm, cu convingerea adâncă a reușitei Domniei-voastre împrejurul lor, și cu dragostea reușitei adevărului, noi, câțiva dornici de lumină, vă vom urma pe calea dreaptă pe care ați apucat. Sânteți unul dintre puținii care ați înțeles și căutați să munciți pe calea cinstită, spre împlinirea unui ideal politic și cultural românesc, vitalitatea de mâine a poporului nostru - și pentru aceasta vă rugăm să considerați această îmbrățișare a cauzei drepte pe care trebuie să o urmeze orice român conștient de el, ca o adâncă și dreaptă pornire a unor tineri ce vă înțeleg [...]”.

Afirmarea publică a crezului unionist al lui Nicolae Iorga a dus la cooptarea sa în conducerea „Ligii culturale pentru unitatea tuturor românilor” în 1907, pentru ca apoi să devină secretar general al organizației. Din această funcție, N. Iorga a propus un plan de revigorare a activității „Ligii Culturale”, promovând câteva măsuri, precum: reînființarea unor secții, tipărirea de calendare, tipărirea unor broșuri de popularizare a idealurilor unității naționale, deschiderea unei Biblioteci la București, susținerea de conferințe în cadrul Universității Populare din Vălenii de Munte sau în cadrul altor universități pe teme de istorie și civilizație națională, ș.a. Astfel, în vara anului 1908, la Vălenii de Munte, a fost înființată o bibliotecă populară pentru documentarea cursanților, în domeniul istoriei și culturii naționale. Pentru început N. Iorga a donat din fondul personal 250 de volume de literatură istorică, beletristică și

reviste etc. Pentru realizarea unității culturale a tuturor românilor, istoricul considera necesar ca societatea să acorde o atenție mai mare activităților cultural-patriotice în rândurile românilor din Transilvania, Bucovina și Basarabia, să sprijine școlile, bisericile, ziarele și revistele românești din acele provincii. Nicolae Iorga s-a implicat în tipărirea și difuzarea unor cărți cu caracter istoric, cât și a publicațiilor Ligii: „Neamul Românesc”, „Liga Română”, „Calendarul Ligii” etc. Istoria Românilor, monumentală lucrare a lui Nicolae Iorga a fost expediată în Transilvania și Bucovina în 10.000 de exemplare,

iar Din faptele străbunilor s-au expediat 1000 de exemplare, cu titluri deghizate.

În același timp, „Liga Culturală” în colaborare cu „Asociația Studenților” din București și cu alte asociații cultural-patriotice, au organizat în întreaga țară manifestări grandioase consacrate împlinirii a 50 de ani de la Unirea Principatelor Române. Ziarele vremii au relatat cu lux de amănunte derularea manifestărilor: „Jubileului Unirii Principatelor în 24 ianuarie 1909 a început cu 21 de focuri de tun, trase de la Arsenalul armatei, care anunțau Capitalei începerea serbărilor. Orașul avea aspectul vioi și impozant al zilelor mari, accentuat de defilarea diferitelor societăți culturale și de breaslă care porniseră, cu steaguri fluturând, către grădina Cișmigiu, unde Liga Culturală anunțase o grandioasă manifestațiune patriotică. În Grădina Cișmigiu, la orele 10, a ajuns carul alegoric al Ligii

N. Iorga, Liga Culturală

Culturale. Era uriaș, tras de șase cai. În mijlocul carului, împodobit cu scoarțe țărănești, se afla un bust al lui Vodă Cuza, împodobit cu cununa de aur a eroilor”. Acest bust era susținut de brațele vâjnoase ale unui țaran român, iar carul era urmat de numeroși țărani îmbrăcați în port popular. Cortegiul a pornit apoi spre Biserica Sfântul Gheorghe Nou, trecând pe bulevardul Elisabeta, pe Calea Victoriei și apoi pe Lipsicani, prin mijlocul mulțimii care însoțea procesiunea cu urale. La biserică, P.S.S. arhierul Calist Botoșăneanul a celebrat un Te-Deum solemn.

În vreme ce o parte a orașului asista

Tănăsescu, în interpretarea unui cor al școlilor secundare din Capitală), apoi „Deșteaptă-te, române!”. Artiștii Teatrului Național au evoluat în poemul istoric „Carmen Saeculare”, scris de Dimitrie Anghel și Șt. O. Iosif. Programul a continuat cu simfonia enesciană „Poema Română”, în interpretarea orchestrei ministerului. Serbările au continuat duminică și luni – adică trei zile și trei nopți, după obiceiul românesc. Pentru elevi și studenți, teatrul a oferit în acele zile reprezentații gratuite cu piese istorice - *Despot Vodă* de Alecsandri, *Răzvan și Vidra* de Hasdeu, *Jertfa*, de I. Miculescu, ca și recitaluri din poeziile lui Alecsandri, Iosif și Anghel, în interpretarea strălucitului actor Constantin Nottara.

În seara zilei de sâmbătă, Societatea corală Carmen a oferit un concert din care nu au lipsit cântece patriotice (în general, cele citate mai sus), contituind o admirabilă prefață muzicală pentru conferința profesorului Gr. Tocilescu: Ziua de 24 ianuarie. [...] Societățile culturale din toate orașele și chiar din satele țării – Societatea Culturală Deșteptarea din satul Parincea, județul Bacău, de exemplu – s-au implicat în sărbătorirea Jubileului Unirii cu aceeași ardoare ca și la București, astfel încât nici un colțisor din Regat, nici un român, fie el cât de umil, să nu treacă peste această zi fără a-i cunoaște însemnătatea”. Prin astfel de manifestări, Nicolae Iorga a contribuit la consolidarea unității culturale a românilor, ca o premisă a desăvârșirii unității naționale; datorită strădaniilor marelui istoric opinia publică europeană a fost informată asupra politicii de deznaționalizare a românilor din provinciile aflate sub dependența Imperiului Austro - Ungar. Această politică a criticat-o aspru în broșura *Les dernières elections en Hongrie et les Roumains* (1910), ceea ce a produs o vie impresie în Franța, Italia, Anglia.

Vizitele în regiunile românești aflate sub dominație străină, articolele din multele publicații de epocă au definit poziția marelui istoric față de necesitatea imperioasă a Marii Uniri. În numele „Federației Unioniste”, I. I. Ciupagea din Mehedinți timite lui N. Iorga câteva versuri menite să îmbărbăteze populația:

„Sculați-vă români de pretutindeni E ora-n care idealul sfânt Purtat din moși strămoși prin negre veacuri

Vă cheamă să-l înfăptuiți cu avânt. Pajura Română

Din creștete de munți Voiește să-și ia zborul Priviți-o cât de mulți”.

Perioada 1914–1918 a reprezentat cea mai importantă etapă din activitatea politică desfășurată de Nicolae Iorga pe tărâmul luptei naționale pentru unirea tuturor românilor într-un stat național. Chiar dacă la Congresul Ligii Culturale din

și propaganda unionistă

1914, când în funcția de președinte a fost ales Vasile Lucaciu, N. Iorga a fost cumva dezamăgit, lucru pe care l-a mărturisit fostului său aliat A. C. Cuza, a înțeles totuși semnificația acestei alegeri și a continuat să activeze în cadrul Ligii, unde a reușit să transforme un curent favorabil unității naționale într-o adevărată credință din care a izvorât o acțiune serioasă, dintre acelea care merg până la capăt. Marele savant, conștient de necesitatea istorică a unirii tuturor românilor, afirma: „Nimeni nu creează hotare, care să rămâie pentru totdeauna, decât numai dacă este o garanție de suflet în dosul fiecărei cuceriri, a fiecărei întregiri”. Nicolae Iorga a afirmat public, că, în pofida unei propagande prin care se insufla credința de luptă pentru înalte idealuri naționale și umanitare, Primul Război Mondial era și ocazia pentru „apărarea dreptului la viață al statelor mici”, prevăzând că Imperiul Otoman și „Imperiul de muzeu și de veche garderobă al Austro-Ungariei” se vor dezintegra, în timp ce Imperiul Țarist „se va transforma datorită evoluției culturii sale înăscute”. Încă de la începutul războiului, N. Iorga s-a pronunțat pentru neutralitatea României și a expectativei sale armate, spunând că „poporul român e un popor de omenie, ce trebuie să stea liniștit cu arma la picior”, căci „ceasul său va veni, dar numai atunci, când asupra ambițiilor zdrobite ideea senină va putea să cumpănească dreptățile naționale care azi ni se întrevăd deasupra măcelului”.

De la tribuna Parlamentului, istoricul îndemna clasa politică la solidaritate, iar opiniei publice românești îi cerea să fie sensibilă la drama românilor din teritoriile aflate sub dominație străină, români care au fost târați să lupte pentru interesele altora. Prin lupta dusă în plan cultural pentru desăvârșirea unității politice, N. Iorga se bucura de simpatia intelectualității românești din Ardeal, Bucovina și Basarabia, multora dintre aceștia înlesnindu-le posibilitatea de a conferența la cursurile de vară ale Universității Populare de la Vălenii de Munte.

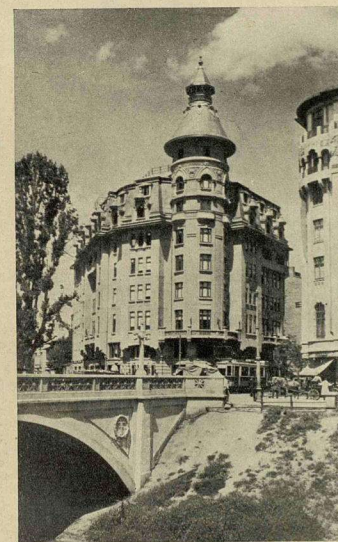
Revenit în noiembrie 1914 în funcția de secretar al Ligii pentru Unitatea Culturală a tuturor Românilor, savantul a încercat să reorienteze activitatea acesteia de la unitatea culturală la unitatea politică a românilor; Liga Culturală devenea loc de refugiu și de întâlnire a elitei și a capilor armatei ardelenice care luptau pentru dezrobirea Transilvaniei (Vasile Lucaciu, Octavian Goga, Onisifor Ghibu, C. Bucșa etc.).

În același timp, articolele publicate în revista „Neamul Românesc” în legătură cu poziția sa rezervată față de intrarea României în război de partea Antantei, arătau prudența istoricului, care milita pentru o pregătire temeinică a acestui moment și o mai mare

responsabilitate a clasei politice în sprijinirea majorității populației nevoiașe, care trebuia motivată în realizarea idealului de Unire. Chiar și în condițiile în care evenimentele politico-militare de la finele anului 1915 erau extrem de nefavorabile pentru țară, N. Iorga sugera unirea tuturor forțelor politice românești pe o platformă comună pentru ca unitatea națională să nu fie alterată de luptele dintre partide. Colaborarea sa cu revista „Buletinul armatei și marinei”, l-a determinat pe marele istoric să scrie articolul intitulat „Pentru viitorul război al neamului”, în care arăta că armata și populația românească trebuie să fie pregătite material și moral pentru angajarea în marele conflict. Prim-ministrul Ion I. C. Brătianu, dându-și seama de importanța articolului pentru educația patriotică națională, i-a solicitat marelui savant să publice lucrarea *Istoria Armatei românești* (2 volume); un rol important l-a avut și *Neamul românesc în Bucovina* (tradusă în franceză și engleză), o carte apreciată în mediile politice occidentale. După încheierea Tratatului de la București și a Convenției militare cu Aliații, dar și după încheierea difcilelor negocieri prin care României i se recunoșteau drepturile ei naționale legitime asupra provinciilor românești, la 14/15 august 1916, țara noastră a hotărât intrarea în războiul de reîntregire de partea Antantei. Înștiințat chiar de prim-ministrul Ion I. C. Brătianu de acest eveniment, N. Iorga spunea că „A sosit un ceas pe care-l așteptam de peste două veacuri și pentru care am trăit întreaga noastră viață națională, pentru care am muncit și am scris, am luptat și am gândit. A sosit ceasul în care cerem și noi lumii civilizate, cinstit și cu mâna pe armă, cu jertfa a tot ce avem, ceva ce alte neamuri mai fericite au de atâta vreme, unele fără să fi vărsat o picătură de sânge pentru aceasta: dreptul de a trăi pentru noi și într-o țară reunită a noastră, dreptul de a nu da nimănui ca robi rodul ostenețelor noastre”. Bătăliile de la Turtucaia, cele de pe Jiu și cele pentru apărarea Bucureștilor (de pe Neajlov-Argeș) au dus la înfrângerea armatei române și la stabilizarea frontului în sudul Moldovei. Fără să își piardă credința în triumful cauzei naționale, N. Iorga a arătat că înfrângerile militare nu trebuie puse doar pe umerii guvernului, căci momentul intrării în război ni l-au impus puterile Antantei, fără ca acestea să-și fi îndeplinit promisiunile asumate cu fermitate. Deși incompetența și lipsa de onestitate a unor comandanți militari români atingeau grav moralul Armatei care părea că își pierduse încrederea în „izbândă finală”. Cu toate acestea marele patriot a găsit puterea de a-i îmbărbăta pe ostașii români în paginile revistei „Neamul Românesc” și în cadrul discursurilor sale publice, arătând că refacerea

logistică și morală a Armatei române trebuie să se facă după modele precum generalul Berthlot, Averescu sau Prezan. El spunea că această „cercare adâncă era pentru națiunea română examenul integral care poate atrage după sine pedeapsa umilinței și a decăderii sau revanșa împlinirii”. Reluarea activității Parlamentului român la Iași (decembrie 1916) trebuia, în opinia istoricului, să mențină vie conștiința unității naționale, iar încercarea de includere a savantului în guvernul de uniune națională arăta prețuirea pe care oamenii politici ai momentului o aveau față de cel care a reprezentat un model de înțelepciune în devenirea noastră ca stat unitar, chiar dacă nu a acceptat această ofertă. În discursurile sale parlamentare, N. Iorga arăta că solidaritatea națională e singura cale de salvare a țării, iar cuvântările sale au avut meritul că au trezit în inimile românești devastate un strop de speranță. În acele momente, N. Iorga devenise reperul moral al războiului de reîntregire a neamului. Fascinația oratoriei savantului lăsa, de fiecare dată, impresia unui spectacol intelectual unic, iar prim-ministrul Brătianu a cerut deputaților ca acest „adevărat imn de credință în victoria finală” (rostit de istoric), să fie afișat în fiecare comună a țării: „Este astăzi în România o singură chestiune, toate celelalte sunt numai ajutoare pentru dânsa: chestiunea liberării teritoriului național, chestiunea revanșei noastre biruitoare [...]. Singura chestiune care trebuie imediat rezolvată, prin brațele unite ale noastre și ale fraților de peste hotare, e a dreptului românimii de a se impune ca stăpâni în orice colț al pământului pe care-l locuiesc”. Prin articolele și cuvântările publicate în cotidianul de propagandă de război „România” și în ziarul său „Neamul Românesc”, dar și prin conferințele ținute în aula Universității din Iași, N. Iorga a căutat să mențină un moral ridicat al trupelor și al populației românești. A publicat mai multe broșuri dedicate menținerii moralului printre soldați și civili: *Războiul actual și urmările lui în viața morală a omenirii, Sfaturi și învățături pentru ostașii României*; a tradus din engleză și a tipărit eseul patriotic *Țara mea* (scris de Regina Maria); a ținut prelegeri despre principiul național, despre angajamentului Aliaților față de România, despre sufletul românesc și despre regenerarea morală a poporului român aflat la răscură, dar și despre dorința sa mai veche pentru o reformă agrară și pentru votul universal. Așadar, N. Iorga a

N. IORGA
BIBLIOTECA
ACADEMIEI
ROMÂNE
LIGA CULTURALA

IN ANEXĂ:
DATE ISTORICE DIN
VIAȚA LIGII CULTURALE
CULESE DE BARBU THEODORESCU

știut și a reușit să întărească credința în triumful cauzei românești în momentul cel mai greu al războiului. Stabilind și menținând relații cu mari personalități culturale și politice din Occident și din America, Nicolae Iorga a făcut cunoscute aceste idei. Prin scrierile sale de popularizare a istoriei, culturii și civilizației românești, savantul s-a alăturat diplomației românești în susținerea cu argumente științifice a cauzei reîntregirii românilor.

Anul 1918, cu încheierea Armistițiului de la Focșani a pus în dificultate soarta acestei cauze și în mai, N. Iorga s-a opus semnării Tratatului de la București, pe care l-a considerat drept un armistițiu umilitor. În semn de protest, a refuzat să se întoarcă la catedra de la Universitatea din București, iar autoritățile germane i-au interzis operele.

Pe fondul victoriilor Antantei și a scoaterii din război a aliaților Germaniei, România și-a mobilizat armata, reintrând în luptă alături de aliații tradiționali (28 octombrie 1918). Plin de entuziasm, Nicolae Iorga a lansat în paginile „Neamului Românesc” singurul apel adecvat momentului: „La arme!” În timpul desfășurării Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918, marele istoric, trimitea de la Iași o telegramă plină de mandrie națională: „Astăzi, când după sfortări și jertfe uriașe s-au întronat în lume principiile de drept și umanitate pentru toate neamurile și când în urma loviturilor zdrobitoare monarhia austro-ungară s-a zguduit din temelii ei și s-au prăbușit, și toate neamurile încătușate în cuprinsul ei și-au câștigat dreptul la liberă hotărâre de sine, cel dintâi gând al meu ca și al tuturor românilor de pretutindeni se îndreaptă spre Alba Iulia, unde se hotărăște pentru vecie libertatea și unirea fraților peste munți cu Patria-Mamă, România, înfăptuindu-se marele vis al neamului, prin unirea tuturor provinciilor românești dintre Nistru și Tisa într-un stat național unitar”.

Conf. univ. dr Ioan Cristescu

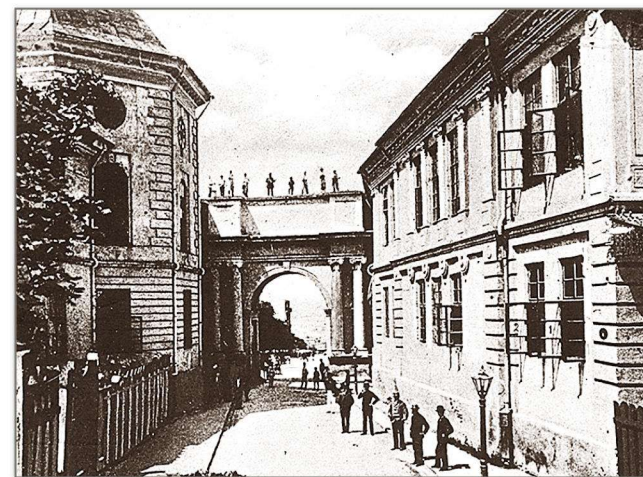
Puțină lume mai știe astăzi că primul curs de istorie națională a românilor a fost inaugurat la Academia Mihăileană din Iași, la 24 noiembrie 1843, de Mihail Kogălniceanu.

În deschiderea cursului, tânărul de doar 26 de ani sublinia necesitatea cunoașterii trecutului nostru: „Trebuița istoriei patriei ne este neapărată chiar și pentru ocrotirea drepturilor noastre împotriva națiilor streine. Neavând istorie, fiecare popor dușman ne-ar putea zice cuvintele dlui Aaron” (Florian Aaron, propagator în Muntenia al ideilor Școlii Ardelene). Mihail Kogălniceanu spunea, de asemenea: „Eu privesc ca patrie a mea toată acea întindere de loc unde se vorbește românește și ca istorie națională istoria Moldovei întregi, înainte de sfâșierea ei, a Valahiei și a fraților din Transilvania. Această istorie e obiectul cursului meu”. Împrejurările în care Mihail Kogălniceanu își ținea cursul erau

dintre cele mai grele – Protectoratul rusesc degenerase în adevărat proconsulat, iar Academia Mihăileană era controlată direct de către reprezentanții țarului, care cenzurau și puținele publicații care mai apăreau. Conștient de toate acestea, M. Kogălniceanu a ținut să precizeze că se va sili să spună întotdeauna adevărul, iar când nu-l va putea spune, va tăcea și „dumneavoastră veți înțelege pentru ce”. Peste doar câteva săptămâni de la deschiderea cursului, consulul rus de la Iași, considerând cursul

periculos pentru Puterile protectoare, i-a cerut imperios domnitorului Mihail Sturdza să-l suspende.

Dr. Oana Popescu

Cea mai veche hartă Pontus Euxinus

Imaginea pe care o avem astăzi despre Marea Neagră în Antichitate este fără îndoială influențată de numeroase surse literare, toate ridicând probleme importante: lucrări ale unor observatori din afară, precum Herodot, despre care

nu se poate spune dacă a vizitat sau nu regiunea; memoriile subiective, asemenea celor ale lui Xenofon, care a parcurs coasta sudică în secolul al IV-lea î. Hr., precum și consemnările unor exilați politici, cu un vâdit interes în evidențierea climatului insalubru și a ostilității locuitorilor. Cea mai veche hartă a Pontului Euxin datează din anul 1590 și este

opera lui Abraham Ortelius, geograful flamand care a creat primul atlas geografic modern al lumii - *Theatrum Orbis Terrarum* (Teatrul lumii). Cartograful din Anvers, care a trăit în perioada 1527-1598, a desenat harta istorică și fizică a întregului litoral al Mării Negre. Reprezentarea grafică consemnează gurile apelor care se varsă în mare și porțiunile țărilor riverane. Provinciile antice și popoarele care le locuiau sunt

detaliate prin texte explicative. Pe hartă apare totodată și o mică parte din Dacia. Titlul este tipărit și în greacă. În partea stângă superioară, într-un cartuș ornamentat, se află inscripția: „Ex conatibus geographicis Abrahami Ortelij”. Harta a fost publicată în ambele atlase ale lui Ortelius, în anul 1591 (în limba germană, la Anvers) și în anul 1624 (în limba latină, tot la Anvers).

Dr. Mariana Radu

Victor Hugo - agent de influență

Odată cu apariția României ca țară problema agrară a continuat să provoace instabilitate

Sătenii nu aveau suficiente terenuri și, în plus, aceștia trebuiau să plătească impozitele și să practice clacă pentru boieri. Alexandru Ioan Cuza a sperat să îmbunătățească situația din țară prin reforme agrare. El a încercat secularizarea terenurilor mănăstirești și, de două ori, să anuleze iobăgia și să reducă terenurile marilor proprietari, dar majoritatea parlamentară era formată din boieri, care s-au opus.

Așadar, această parte a reformei sale nu a fost aprobată în Adunarea Legiuitoare. Cabinetul a primit vot de blam, însă domnul a refuzat demisia primului ministru. Cuza a dizolvat Adunarea Legiuitoare pe 2 mai (deputații fiind evacuați din sală de un detașament militar) și a promulgat o nouă Constituție, numită *Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris*, care întărea puterea domnului în detrimentul legislativului, și o nouă lege electorală, care sporea considerabil numărul alegătorilor. Dreptul de a vota a fost acordat unei părți a țărănimii, muncitorilor și întreprinzătorilor. La alegerile pentru a doua convocare a Adunării Legislative au învins suporterii domnitorului. Cu sprijinul noului parlament a avut loc și o serie de reforme.

În Occident, acțiunile lui Al. Ioan Cuza au fost considerate ca o lovitură de stat; Rusia, Franța și Prusia au considerat acțiunile domnitorului ca fiind o lovitură de stat. Situația s-a înrăutățit în jurul României, Cuza fiind acuzat de încălcarea prevederilor de bază adoptate la Convenția de la Paris din 1858.

În scopul de a restabili relațiile externe, domnitorul a plecat la Constantinopol, unde la 28 iulie au avut loc negocieri cu sultanul Abdul-Aziz. Ca rezultat, dintr-un vasal al Imperiului Otoman, Principatele au ajuns la o și mai mare autonomie și li s-a acordat dreptul de a decide în afacerile sale interne.

Date fiind împrejurările, Anastasie Panu, Președintele Consiliului de Miniștri și Ministru de Interne, a încercat să obțină concursul neoficial al lui Victor Hugo în sprijinul guvernului, în contextul loviturii de stat împotriva lui Al. Ioan Cuza.

Victor Hugo îi răspunde la 11 august 1864, arătându-se circumspect față de această cerere și îi comunică lui Anastasie Panu că nu a primit documentele care să facă dovada ieșirii din „legalitate” a lui Cuza.

Oana Dimitriu

Hauteville House
11 août 1864

Monsieur,

Je reçus Votre lettre du 7 Août, mais sans les documents que Vous voulez bien m'annoncer. Je pars le 19 pour une absence de deux mois et je les trouverai, je pense, à mon retour. Vous êtes une belle intelligence et un généreux caractère, vous honorez votre noble et malheureux pays, et je Vous ai écouté comme un compatriote et comme un frère. L'autonomie Roumaine et la liberté Roumaine font partie essentielle de la civilisation d'Europe ; elles seront défendues et protégées, n'en doutez pas, et, quant à moi, puisque Vous croyez que je ne serais pas inutile, je regarde comme mon devoir de dire Votre mot dans la très grande question roumaine, quand l'occasion tout à fait favorable me semblera venue. Les Roumains sont romains, les Français sous latins, nous sommes la même race; nous avons le même avenir. Notre coup d'état a pour bâtarde votre coup d'état, notre révolution aura pour fille Votre liberté.

Je Vous serre la main *ex imo corde*.
Victor Hugo

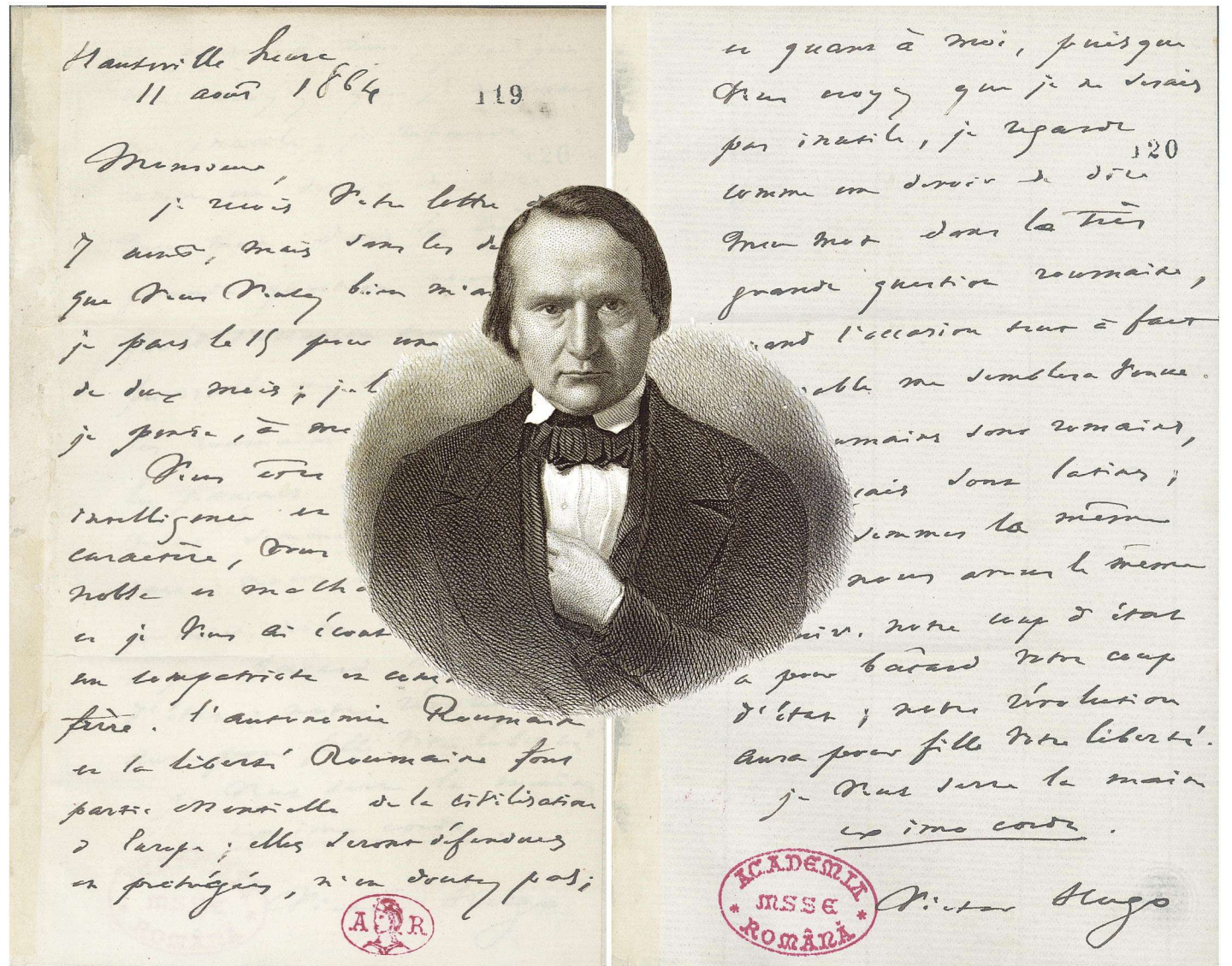
Hauteville House
11 august 1864

Domnule,

Am primit scrisoarea dumneavoastră din 7 august, dar fără documentele pe care doreați să mi le prezentați. Plec pe 19, timp de 2 luni - le voi găsi, cred, la întoarcere. Sunteți o inteligență fină și un caracter generos, vă onorați nobila și nefericita dumneavoastră țară și v-am ascultat ca pe un compatriot și ca pe un frate. Autonomia României și libertatea românească fac parte esențială din civilizația Europei; ele vor fi apărate și protejate, nu vă îndoiiți de asta, și, în ceea ce mă privește, pentru că dumneavoastră considerați că nu aș fi inutil, privesc ca pe o datorie să fac cunoscut cuvântul dvs în foarte importanta chestiune a României, atunci când voi considera că va fi ocazia favorabilă. Românii sunt romani, francezii sunt latini, suntem aceeași rasă, avem același viitor. Lovitura noastră de stat are ca bastard lovitura dumneavoastră de stat, revoluția noastră va avea drept fiică libertatea dumneavoastră.

Vă strâng mâna din toată inima,
Victor Hugo

B. A. R., Arhiva D. A. Sturdza, vol. XII, p. 119.

Nama bijanansa de l'anarchie,
tendre et profond amour de peuple

Victor Hugo

Marea Camee a României

Una dintre cele mai importante piese ale colecției de gliptică a Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române este Marea Camee a României în sardonix policrom (maro, brun-violet, alb, verde-brun și roșu-brun), de formă eliptică și de dimensiuni deosebite (175 x 136 x 42 mm, în greutate de 905 g). Ca dimensiuni și greutate ea este a cincea camee din lume, după cele de la Paris, Viena, Haga și Napoli. Cameea, cumpărată de la anticarul vienez Zapletal, care o adusesse din Siria, a făcut parte din colecția inginerului Constantin Orghidan și a fost dăruită de acesta Academiei Române, împreună cu întreaga colecție de pietre gravate, constând din 965 de geme și camee.

Figurile reprezentate pe această camee sunt Iulian Apostatul și soția sa, Flavia Helena; două acvile cu aripile întinse, ținând în gheare o ghirlandă de frunze și fructe, susțin busturile cuplului imperial, aflate de Minerva și despărțite de un palladium. În ceea ce privește evoluția portretului lui Iulian Apostatul, reprezentat în general drept filosof, pontifex maximus sau teurg, Marea Camee a României completează această serie cu imaginea sa ca divus.

Dr. Viorel Petac

Fondul „Special” sau Fondul „Secret”.

Epurarea publicațiilor, începută în 16 septembrie 1944 de către Traian Popovici, a continuat în Biblioteca Academiei Române și avea să cunoască mai multe etape.

Tot în Arhiva Academiei Române am întâlnit mai multe documente care întregesc acest puzzle al evoluției Bibliotecii la începutul instaurării regimului comunist, respectiv al constituirii Fondului „Special”. Aceste documente se află în fondul A 101 Biblioteca (1945-1946), dosar nr. 165/1946.

Ședința din 9 mai 1946

Un prim document în acest sens este un Proces-Verbal al Ședinței Comisiunii Bibliotecii din 9 mai 1946. Comisiunea respectivă era formată din următorii: Prof. Ion I. Nistor, Prof. Șt. Ciobanu, Prof. G. Macovei și Pr. Nicolae M. Popescu. La pct. I al procesului verbal se ia act și se „aprobă raportul despre activitatea Bibliotecii pe anul 1945, înfățișat de Dl. Conservator al Bibliotecii” (fila 78). Deși nu este amintit nimic cu privire la Fondul „Special”, acest document este extrem de important deoarece ne prezintă Comisia care aviza treburile interne ale Bibliotecii Academiei Române.

Ședința din 21 martie 1947

O altă ședință a acestei comisii a avut loc în ziua de 21 martie 1947, unde au fost aduse în discuție, în prezența Conservatorului (Directorului, n.n.) Bibliotecii, mai multe referate cu privire la fondurile și colecțiile bibliotecii: cărți, periodice, manuscrise, stampe, hărți, muzică etc. (fila 237).

Ședința din 28 februarie 1948

Un alt Proces-Verbal al Ședinței Comisiunii Bibliotecii este din data de 28 februarie 1948. Comisia respectivă era compusă din

următorii: Prof. Ion I. Nistor (Conservatorul Bibliotecii), Pr. Nicolae M. Popescu, Prof. I. Petrovici și Prof. Dr. C. Ionescu-Mihăești. La pct. 5 al procesului verbal este consemnat faptul că „Serviciul Periodicelor a executat lucrările pentru scoaterea din circulație a următoarelor categorii de periodice: a) Periodicele în ale căror titluri și subtitluri apar numele membrilor Dinastiei; b) Periodicele tipărite în Transnistria sau în ale căror titluri apar numiri transnistrene; c) Periodicele legionare și antonesciene; d) Periodicele referitoare la straja Țării” (fila 417). Cu alte cuvinte, epurarea și defascizarea colecțiilor bibliotecii a continuat și după anul 1944, până în 1948, imediat după abdicarea Regelui Mihai I și transformarea Regatului României în Republică Populară, când a cunoscut o nouă etapă. Așa cum reiese din documentul menționat anterior, s-a început epurarea tuturor periodicelor care se refereau la membrii Dinastiei Regale.

Ședința din 6 martie 1948

La nici o săptămână, Comisia Bibliotecii avea să se întâlnească într-o nouă ședință, în ziua de 6 martie 1948. La pct. 2 al Procesului-Verbal se spune că: „Comisiunea ia act despre lucrările pentru scoaterea din circulație a publicațiilor interzise, la care lucrează o bună parte din personalul Bibliotecii” (fila 419).

Un detaliu care ne atrage atenția și asupra căruia vom reveni, și anume: faptul că la scoaterea din circulație a publicațiilor interzise lucra o bună parte din personal, adică majoritatea bibliotecarilor. Cu alte cuvinte, aceasta era însărcinarea principală a angajaților Bibliotecii, pe lângă alte sarcini.

Un alt aspect interesant pe care-l reținem: Procesul-Verbal este semnat de toți membrii, mai puțin de către Conservatorul Bibliotecii, Prof. Ion I. Nistor. Profesorul Ion I. Nistor a funcționat în calitate de Conservator (Director, n.n.) al Bibliotecii Academiei Române până pe 8 iunie 1948. În data de 9 iunie, Academia Română a fost transformată în Academia Republicii Populare Române, fiind reorganizată implicit și Biblioteca sa.

Dr. Silviu – Constantin Nedelcu